

Indoevropská lingvistika a klasická filologie

Индоевропейское языкознание и классическая филология — XVIII. (Материалы международной конференции — чтения памяти профессора Иосифа Моисеевича Тронского). Российская академия наук, Институт лингвистических исследований, Наука, Санкт-Петербург, 2014, 982 стр., ISBN 978-502-038228-2.

Nevidaně obsažený sborník o rozsahu téměř jednoho tisíce stran s názvem **Индоевропейское языкознание и классическая филология — XVIII.** (Материалы международной конференции — чтения памяти профессора Иосифа Моисеевича Тронского) shrnuje příspěvky ze stejnojmenné mezinárodní vědecké konference, která se konala 23.–25. června 2014 v Sankt-Petěrburgu. Její uspořádání bylo věnováno památce profesora Josefa Mojsejeviče Tronského (1897–1970), který byl vynikajícím ruským klasickým filologem, znamenitým odborníkem na indoevropské jazyky a antickou literaturu.

Konference byla nebývale hojně navštívena a zúčastnila se jí řada domácích (Rusko) a rovněž i zahraničních (Belgie, Německo, Ukrajina, USA, Velká Británie, Slovinsko) odborníků na danou problematiku.

V reprezentativním sborníku jsou v abecedním pořádku (podle ruské abjazyky) představeny stěžejní referáty, další články a záznamy vystoupení, které jsou vždy na začátku opatřené krátkou anotací a klíčovými slovy v ruštině a na konci abstraktem a klíčovými slovy v angličtině.

V publikaci jsou otištěny následující příspěvky (za názvem statě uvádíme její krátký, stručný a heslovitý obsah v českém jazyce): **Е. В. Антонец (Россия)** — *«Ватиканский Вергилий»: миниатюра и текст (VERG. AEN. IV 60–61)* (miniatury „Vatikánského Vergilia“, hodnotný ilustrační materiál pro interpretaci Vergiliova textu); **Д. Е. Афиногенов (Россия)** — *Новые следы Патрикия Траяна* (o několika fragmentech původní verze kroniky Georgija Mnicha); **А. Е. Беликов (Россия)** — *Материалы для сравнительного исследования словарного запаса Вергилия и Силия Италика* (struktura lexiky římských epických básníků 1. století n. l.); **Г. С. Беликов (Россия)** — *К вопросу об источниках Plut. De gen. Socr. 20; 588C–589F* (zdroje řeči Simmija v Plutarchově dialogu *O démonovi Sokrata*); **С. Г. Болотов (Россия)** — *Троякое отражение индоевропейских сокращённых долгих слоговых сонантов в латыни* (indoevropské jazyky, latinský jazyk, pohyblivý přízvuk, přízvuková valentnost, přízvukové paradigma, metatonie); **Н. А. Бондарко (Россия)** — *Анонимная проповедь о воплощении Бога Слова в рукописи Сgm 176 из собрания Баварской государственной библиотеки* (o textu německé duchovní homilie o ztělesnění Boha, rukopisná tradice, David Augsburský); **Н. В. Брагинская — А. И. Шмайна-Великанова (Россия)** — *Мученик как аскет в Четвёртой Маккавейской книге*

(o původu křesťanské askeze jako praktiky poustevníků a později i mnichů); **A. Ю. Братухин (Россия)** — *Απληγηκῖα ψυχή* in *Clem. Alex. Paed. I, 8, 74, 2* (analýza použití forem novozákonních přičestí Klimentem Alexandrijským); **A. Ю. Братухин, Л. В. Братухина (Россия)** — *Конечная судьба грешников согласно Клименту Александрийскому* (pokus o vysvětlení existence dvou protikladných náhledů na soteriologii Klimenta Alexandrijského, apokatastasis, eschatologie, gnosticismus); **П. Е. Бухаркин (Россия)** — *Риторика М. В. Ломоносова и классические традиции в русской литературе* (o východoevropských řečnických traktátech 17. století – počátku 18. století, zvláštní pozornost je věnována *Rétorice* M. V. Lomonosova); **A. С. Ванюков (Россия)** — *Ксанф и Эзон, хозяин и работник* (заметки на полях исследования В. Хансена (rozbor shodných prvků v lidové pohádce typu *Smlouva o službě* a v úryvku ze *Životopisu Ezora*); **A. Ю. Виноградов (Россия)** — *Греческие тексты из Моцеевой балки и поэтическая структура византийских аккламаций* (analýza dvou záhadných řeckých textů s aklamacemi na náhrobku v Krasnodarském kraji); **D. S. Wodtke (Германия)** — *Archaismen und Neuerungen im baltischen Lexikon* (o problematice archaismů a inovací v lexice baltských jazyků); **О. А. Волошина (Россия)** — «Мягкий» язык индийских текстов (особенности синонимии и полисемии в Ригведе (zvláštnosti synonymie a polysémie lexiky v Rigvédě, sanskrt, význam a forma lingvistického znaku); **A. Н. Гавриченко (Россия)** — *О значении и.-е. *kred в др. Инд. śrad-dhā-, лат. crēdō* (indoevropské izoglosy, historie výše uvedeného slova a historie pojmu *crēdō*); **A. Е. Гаврюшева (Россия)** — *К проблеме обозначения гласных в письменном языке Нюрнберга XV в.* (popis některých rysů písemného úzu uvedeného města, graficko-fonematické vztahy, dialektický areál); **N. Ganina (Россия)** — *Dis buch gehort in daz cluster zun ruwerin in strossburg: die strassburger Sammelhandschrift* (Moskau, RSB, f. 68, № 446) (popis, výzkum, perspektivy vydání a restaurování rukopisného sborníku z 15. století ve štrasburském klášteře); **E. V. Grigoryeva (Германия)** — *David der Unbesiegbare? Einige Überlegungen zum Gebrauch des Beinamens in der griechischen und der armenischen Traditionen* (o staroarménských textech různého obsahu – překlady náboženských textů a Aristotelových spisů, filozofické traktáty, komentáře, bohoslužebné knihy apod); **A. В. Грошева (Россия)** — «Податели сна» у Гомера (srovnávací popis dvou postav homérovského eposu, které jsou obdařené schopností uspávat a probouzet ze spánku lidi i bohy); **С. И. Дмитриева (Россия)** — *Роль элемента -и- в образовании основ презенса с суффиксом -σκ- в древнегреческом языке* (o problematice starořeckých sloves); **Л. П. Дронова (Россия)** — *Латинское ргѣvus: семантическая структура этимологического гнезда* (analýza sémantického pole, etymologické hnízdo, opozice „svůj–cizí“); **A. А. Евдокимова (Россия)** — *New Greek graffiti in St. Sophia of Constantinople in the archive of Robert van Nice. II part. Preliminary observation* (poprvé je publikováno 25 řeckých graffiti,

nalezených Robertem a Barbarou van Nice v kostele sv. Sofie v Konstantinopoli v roce 1969); **С. К. Егорова (Россия)** — *Amici u pravi: Два разночтения в XIII эподе Горация* (Horatius a jeho rukopisná tradice, dvě textologické obtížnosti ve 13. epódu); **Ф. А. Елоева (Россия)** — *Кафаревуса в современной новогреческой литературе — лингвистический эксперимент или отражение диахронии?* (snaha o interpretaci znovuoživení jedné větve řeckého jazyka zvané katharevusa v současné řecké literatuře a životě); **В. В. Емельянов (Россия)** — *К истории шумер. anzil: орфография, семантика, этимология* (rojednání o slovu neznámého původu, které se objevuje v sumerských literárních textech ve XXI. stol. př. n. l. a nemá přesný překlad); **А. А. Еселева (Россия)** — *'hi bereafiad hie selfe dara goda...'* Пути развития трехместных конструкций в английском языке (historické cesty rozvoje trojmístných konstrukcí v anglickém jazyce); **М. А. Жугра (Россия)** — *К истории одного социального термина: алб. kasnes «глашатай»* (historie albánského slavismu s ohledem na albánsko-srbské kontakty); **М. Н. Забудская (Россия)** — *«Поэтика заглавий» и названия греческой драмы* (starořecká tradice, starořecké drama, variantivnost v typech názvů tragédií); **В. В. Зельченко (Россия)** — *К значению ψήφος в магических контекстах* (antická magie, papyrus, řecké magické papýru, computus digitorum); **S. V. Ivanov (Россия)** — *The Legend of the twelve golden Fridays in the Western manuscripts. Part II: Vernacular — II. 3 Dutch, Low German, High German* (německé rukopisy, legenda-apokryf o 12 pátcích); **М. Н. Казанская (Россия)** — *К вопросу об отношении выражений μούνος μουνόθεν (Hdt. 1, 116) и οίθθεν οίος (Hom. Il. 7, 39 u 226)* (Homérův styl, styl Hérodotův, homérismus, archaismus); **V. P. Kazanskiene (Россия)** — *A Tie between the Micro- and Macrococosmos: On the Etymology of Homeric βρότος* (rozbor Homérova poetického vzorce či formule, etymologie, izosémantické řady); **Н. Н. Казанский (Россия)** — *Расширитель индоевропейского корня *-bh- и его отражение в древнегреческом языке (др.-греч. ἀλείφω и διφάω)* (starořecký jazyk, struktura indoevropského kořenu); **А. В. Каргальцев (Россия)** — *Старолатинские переводы Священного Писания в римской Северной Африке* (existence překladů Písma svatého v severní Africe, která má svou nezávislou tradici); **Н. В. Карева, М. Л. Сергеев (Россия)** — *Система артиклей в грамматике П. Ресто и проблемы ее перевода на русский язык* (francouzský jazyk, dějiny jazykovědy, gramatika cizích jazyků, systém členů); **А. С. Касьян, М. А. Живлов, Г. С. Старостин (Россия)** — *Вероятностная оценка индоевропейско-уральского родства: формализованное сравнение реконструированной базисной лексики* (automatické srovnání dvou souborů o 50 nejvíce ustálených slovech a možnosti jejich adaptace na praindoevropský a prauralský jazyk); **М. С. Касьян (Россия)** — *Какой веночек увенчает поэта? (Horatii Od. I, 38)* (Horatius a jeho ódy, kompozice, analýza); **Т. Кишбали (Россия)** — *Святыни в Лабрандах и династия Гекатомнидов* (otázky kultu v Labrandě – v jedné z hlavních svatyní v Karii v 4. stol. př. n. l.);

S. D. Kleiner (Россия) — *Guaranem and aeranem in Isid. Etym. 12. 1. 53* (Isidor Sevliský, rozbor dvou slov – lidových synonym ke slovu ceruinus); **К. И. Коваленко (Россия)** — *Греческие фитонимы в новгородском азбуковнике 1596 г. (РНБ, собр. М. П. Погодина, № 1642)* (o názvech rostlin řeckého původu v Novgorodském slabikáři z počátku 17. stol.); **И. М. Ковальчук (Украина)** — *Семантические особенности лексем, номинирующих явления в сравнениях закрепок русских заговоров* (slovanský folklór, zaříkávadla, přirovnání); **A. Corso (Великобритания)** — *Retrieving the Aphrodite of Hermogenes of Cythera* (antické Řecko, socha Afrodity, Korint, Hermogenes Ciferský); **А. О. Корчагин (Россия)** — *Бытие 4: 3–5 (к вопросу об интерпретации)* (Kain, Ábel, analýza epizody o obětování Kaina a Ábela – první popis oběti v Bibli); **П. А. Кочаров (Россия)** — *Конструкция [X anin] «по имени X» в древнеармянском языке в свете индоевропейской реконструкции* (staroarménský jazyk, jmenovací konstrukce, syntaktické izoglosy); **Д. С. Круглов (Россия)** — *Метафорика восприятия в текстах гравированных портретов Германии XII–XVIII вв. и ее средневековые источники* (rozbor příkladů metaforického použití slova *Mund* v německojazyčných básních ke gravírovaným portrétům v 17.–18. stol.); **А. Е. Кузнецов (Россия)** — *Метрическая эпитафия Луция Калидия Эротика* (analýza metrického charakteru epitafu, použití trocheje v latinských nadpisech bylo tehdy velmi vzácné); **Е. А. Кузьменко (Россия)** — *Монахи и конверсы в цистерцианских визионерских текстах конца XII – нач. XIII века: способы дифференциации* (na základě materiálu tří zdrojů jsou zkoumány didaktické, lexikální a kompoziční způsoby diferenciacе mnichů a bratrů-laiků, kteří se zabývali především fyzickou prací); **Ю. К. Кузьменко (Германия)** — *К интерпретации надписи старшими рунами на пряжке из Вэрлесе* (pojednání o nejednoznačné interpretaci nápisu v Dánsku, provedeného runovým písmem); **Л. И. Куликов (Бельгия)** — *Залог и залоговые категории в индоарийском и праиндоевропейском: к диахроническо-типологическому портрету глагольной системы ведийского санскрита* (diachronicko-typologický rozbor systému slovesných rodových kategorií, indoárijský sanskrť, indoevropský jazyk, kauzativum, pasivum); **С. В. Куланда (Россия)** — *Переднеазиатский арийский. К проблеме генеалогической классификации* (fonetické důkazy o specifické větvi arijského/indoíránského jazyka); **А. Д. Курилова (Россия)** — *Российские рукописные риторические руководства XVIII века на латинском языке о качествах красноречия* (zkoumání kvalit a hodnot (kraso)řečnictví v latinských řečnických předpisech a směrnících v Rusku v 18. století); **Р. В. Лапырёнок, А. М. Сморгчов (Россия)** — *Авгурский термин «lex vitiosa» в трактате Цицерона «Брут» (136)* (výzkum unikátního slovního spojení, které používal Cicero); **Ю. А. Лопашов (Россия)** — *О некоторых фонетических процессах в западно-македонских греческих говорах в балканистическом аспекте* (analýza fonetických změn v řeckých nářečích západní Makedonie v procesu jejich evoluce ve srovnání s odpovídajícími jevy

v dalších balkánských jazycích); **Л. В. Луховицкий (Россия)** — Скажи «арфа»: *прп. Иоанникий Великий как логопед* (byzantská hagiografie – o zázračném vyléčení němoty a dalších defektů řeči); **А. И. Любжин (Россия)** — *Древнеримская литература в библиотеке Т. Н. Грановского* (římská literatura, knihovna, popis vydání knih profesora Т. Н. Грановského (1813–1855) z Moskevské univerzity o římských autorech); **А. М. Маломуд (Россия)** — *Формульные выражения в Theriaca Никандра Колофонского* (zvláštnosti stylu Nicandra z Kolofonu – opakující se výrazy, vytvořené podle vzoru homérovských formulí); **Ю. Б. Мантова (Россия)** — *Путешествия в византийской агиографии VIII–XII вв.: особенности художественного воплощения* (o zvláštnostech uměleckého zobrazení tématu cesty či putování v byzantské hagiografii VIII–XII stol.); **А. И. Маркова (Россия)** — *Латинские эпитафии в трудах русских ученых-медиков (Московская медико-хирургическая академия)* (latinské epigrafy v pracích vědců-lékařů jako zdroj medicínské kultury); **Т. А. Михайлова (Россия)** — *Ursula ~ Artula: o возможных прочтениях надписи CIL XIII # 3909* (několik interpretací latinského nápisu – krátkého epitafu, který byl nalezen na území dnešního Německa); **Т. А. Михайлова (Смирнова) (Россия)** — «*Exagoge*» *Иезекииля-трагика и Книга Исхода* (Ezekiélova tragédie *Exagógé*, vyprávění o narození a životě Mojžíše, bible, o vyvedení židovského lidu z Egypta a dalších událostech); **М. А. Молина, А. В. Сидельцев (Россия)** — *Корпусное исследование информационной структуры и границы клаузы в хеттском языке (на материале среднехеттских писем)* (rozbor případů nekanonického uspořádání slov v chetitském jazyce, informační struktura, enklitická zájmena); **Г. А. Мольков (Россия)** — *Употребление стяжённых и нестяжённых форм прилагательных, причастий и глаголов в Милятином евангелии* (o neregulérní ortografii v památce staroruského písemnictví – v Evangeliiu z 12. století); **В. Т. Мусбахова (Греция)** — *Об одной боспорской реминисценции Гиппократа* (starořecká literatura, interpretace fragmentu Hippokratovy tzv. bosporské reminiscence); **L. Naiditch (Россия)** — *Quotative modality and its Occurrence in Early New High German. Evidence from texts of the 16th century* (problematika gramatiky a syntaxe kvotativní modalit v německém jazyce a její vztah k evidenciálnosti, ustanovení této kategorie); **А. Николаев (Россия)** — *An etymological miscellany* (nové etymologie pro řadu řeckých slov, které nezískaly uspokojivou interpretaci ve slovníku Roberta S. P. Beekese); **Н. А. Николаева (Россия)** — *О хронологии древнейшего слоя в индоевропейской мифологии* (o některých mýtech v indoevropské mytologii, které zachycují a odrážejí převratné dějinné momenty, kosmogonické mýty); **Д. Д. Новгородова (Россия)** — *Скрытый герой. Invisible heritage* (identifikace latinského epigrafu k rukopisnému *Katalogu* geologa a mineraloga Konstantina Caspara Andrese Grewingka); **Е. П. Новикова (Россия)** — *Дева из Анагии и некоторые детали к портрету герников* (svědectví o jazyce italského kmene Herniků, otázka jeho klasifikace, etymo-

logie); **Н. Л. Огуречникова (Россия)** — *Падежная семантика в предикативных синтагмах с превербами (на материале древнеанглийского языка)* (staroanglická syntax, frázové částice, frázové přízvuky, morfo-syntaktický model, rádová sémantika); **А. Д. Пантелеев (Россия)** — *Речи в «Мученичестве Пиония»: реальность или фикция?* (hagiografie, rané křesťanství, mučednictví, pronásledování); **Е. А. Парина (Россия)** — *Семантический переход ‚твердый‘ > ‚сталь‘ в островных кельтских языках* (o polysémii velšského slova *dur*, irský jazyk, velšský jazyk, latinský jazyk, kontaktní jevy v ostrovních keltských jazycích); **А. В. Подосинов (Россия)** — *Мог ли Геродот встретиться в Ольвии с Тимном, наместником скифского царя Ариапифа?* (Hérodotos, Olbia, skytský král Ariapif); **Н. В. Покатилова (Россия)** — *Античная реплика в генезисе якутской литературы* (o rukopisném dědictví prvního jakutského básníka А. Е. Kulakovského); **Е. Г. Рабинович (Россия)** — *Несколько замечаний о слове $\eta\sigma\tau\epsilon\iota\alpha$* (slova a synonyma k „dodržování pravidel Velkého půstu“); **L. Repanšek (Slovinsko)** — *Fluvius Argao, quis in sinum Argo fluit?* (detailní morfológická analýza vztahu mezi názvem uvedené řeky Argaeone a písemně zafixovaným názvem zálivu Largon(e), do něhož se řeka vlévá); **И. В. Рыбакова (Россия)** — *«Аргонавтика» Аполлония Родосского и эпос Гесиода* (pojednání o tom, že při vytvoření *Argonauticy* se Appolonius Rhodius orientoval nejen na Iliadu a Odysseu, ale i na poemu Hésiodovy); **А. В. Сафронов (Россия)** — *«Народы моря» и Кипр: история и легендарная традиция* (řecká legendární tradice o kolonizaci Kypru Acháji a Trojany po trojské válce, „národy moře“); **М. Г. Селезнев, А. В. Шелушпанов (Россия)** — *К вопросу о эсхатологии в греческой псалтири: дискуссия о значении подзаголовка $\epsilon\iota\varsigma\ \tau\omicron\ \tau\epsilon\lambda\omicron\varsigma$* (diskuse o významu uvedeného slova, řecký jazyk, bible, eschatologie, Septuaginta); **А. В. Сидельцев (Россия)** — *Позиция преверба в хеттском предложении: исконное, заимствованное или различные (идио)лекты?* (chetitský jazyk, syntax, předpony, jazykové kontakty, dialekt, idiolekt); **М. В. Скржинская (Россия)** — *Досуг ольвиополитов* (severní pobřeží Černého moře, antické divadlo, agora, stadion, zábavné hry); **М. Н. Славятинская (Россия)** — *Текст и «затекст» (дискурсивные заметки о языке комедий Аристофана)* (jazyk Aristofanových komedií, metrika, kategorie expresivnosti); **А. И. Солопов — Е. В. Антонец (Россия)** — *К установлению текста Colum. X 1, 1, 300* (textologie, Columella; botanika, nová konjektura, kritická analýza); **Н. С. Сорокина (Россия)** — *Латинская передача греческого предлога $\acute{\epsilon}\nu$ с географическими названиями (на материале «Истории животных» Аристотеля)* (některé principy překladu z řečtiny do latiny antickými autory, Plinius Starší, Aristoteles, toponyma, význam místa); **И. С. Тимофеев (Россия)** — *Возникновение и употребление термина *inane* «пустота» в философском слове Лукреция* (rozbor jednoho ze sěžejních aspektů epikurejské filozofie – pojmu prázdnoty, Epikúros, Lucretius, terminologie, filozofie, prázdnota, vakuum, didaktický epos); **Т. В. Топорова (Россия)** — *О манифестации*

второго лица в мифологических песнях «Старшей Эдды» (staroislandský jazyk, chronotop, srovnávací jazykověda, rekonstrukce, mýtus tvorby, protosituace, dialog); **A. A. Трофимов (Россия)** – *Праиндоевропейские начальные кластеры с двумя глухими смычными: праязыковое наследие или диалектная инновация?* (dialektický areál, K. Brugmann, inovace, izoglosa, archaismus); **М. С. Трофимук (Украина)** – *Алексей Васильевич Мишанич и развитие неолатинистики в Украине* (působení člena-korespondenta Akademie věd profesora Alexeje Vasiljeviče Mišaniče při formování neolatinických výzkumů na Ukrajině, realizace jeho myšlenek v činnosti Institutu neolatinistiky ve Lvově, baroko, latinsko-ukrajinský slovník); **В. В. Файер (Россия)** – *Гекзаметр астрологической поэмы Манефона* (pozdně antická astrologická Manethonova poema, metrika, řecký hexamet, statistická analýza); **А. И. Фалилеев (Россия)** – *Miscellanea Venetica* (benátský jazyk, epigrafika, indoeuropeistika, antroponymika, onomastika); **Е. Chepel (Великобритания)** – *Intertextuality for the intelligentsia: Further parallels between Aristophanes' Clouds and Banqueters* (Aristofanovy komedie, paralely, sofisté, intertextualita, komedie *Oblaka* a *Hodovníci*, fragmenty); **А. Б. Черняк (Россия)** – *М. Бартоли, В. Майер-Любке и реконструкция общероманского состояния* (romanistika, Wilhelm Meyer-Lübke a Matteo Bartoli, přínos těchto dvou vynikajících jazykovědců pro rozvoj románské filologie).

Publikované jazykovědné statě se ve své různorodosti odlišují jak pestrostí odborného a tematického zaměření, tak rovněž svou rozdílnou kvalitou a vypovídací hodnotou. Víceaspektová odborná kniha tak dává prostor pro vyjádření pluralitních názorů a pro prezentaci různých cest zkoumání.

Recenzovaný sborník je určen nejen badatelům v oboru klasické filologie a indoevropské lingvistiky, nýbrž i dalším odborníkům, pedagogům, vědcům a rovněž studentům a učitelům cizích jazyků, kteří chtějí hlouběji a precizněji proniknout do širších souvislostí obšírné, mnohostranné a pestré lingvistické problematiky.

Zdeňka Matyušová

Svědectví z nářečí a o nářečích na Slovensku *

Zo studnice rodnej reči 2. Bratislava: Veda, 2014. 440 s. ISBN 978-80-224-1359-6.

V roce 2014 vydalo slovenské nakladatelství Veda knížku *Zo studnice rodnej reči* 2, kterou sestavili pracovníci dialektologického oddělení Jazykovědného ústavu Ľ. Štúra Slovenské akademie věd Katarína Balleková a Miloš Smatana. Přináší

* Recenzní zpráva vznikla s podporou grantu GA ČR P 406/11/1786 Slovník nářečí českého jazyka.